

<http://dx.doi.org/10.16926/pto.2025.13.03>

Karolina SZCZESZEK

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Marta GRZYB

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Obroty handlu zagranicznego Rzeczypospolitej Polskiej z krajami sąsiednimi a wielkość Produktu Krajowego Brutto w latach 2018–2023

Synopsis: Relacje handlowe z innymi krajami stanowią ważny aspekt rozwoju współczesnych państw. Przedmiotem zainteresowania niniejszego artykułu jest analiza handlu zagranicznego Polski z krajami sąsiednimi w latach 2018-2023 i poziomu PKB Rzeczypospolitej Polskiej w kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej. Opracowanie to ma charakter teoretyczno-empiryczny, a jego cel stanowi przedstawienie obrotów handlu zagranicznego Polski z krajami sąsiadującymi w odniesieniu do poziomu Produktu Krajowego Brutto Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2018-2023. Część teoretyczna artykułu bazuje na zastosowaniu metody studiów literaturowych, natomiast część empiryczna powstała w oparciu o własne analizy dotyczące wysokości miar takich, jak: PKB, eksport, import oraz saldo obrotów towarowych Polski z krajami sąsiadującymi. W toku realizacji badań autorki wyznaczyły także przyrosty względne łańcuchowe i średniookresowe tempo zmian analizowanych wielkości. Dane wykorzystane do badań mają charakter wtórny, a źródło ich pozyskania stanowią przede wszystkim publikacje Głównego Urzędu Statystycznego. Wyniki uzyskane na drodze przeprowadzonej procedury badawczej wskazują, iż obroty handlu zagranicznego Rzeczypospolitej Polskiej z krajami sąsiednimi implikują stopień rozwoju kraju i jego społeczeństwa mierzony wielkością PKB.

Słowa kluczowe: eksport, import, obroty handlu zagranicznego, Produkt Krajowy Brutto

Wprowadzenie

Współczesne państwa egzystują w niezwykle turbulentnym środowisku. Choć dążą one do nieustannego rozwoju, to częstokroć ich działania i zamie-

rzenia zostają skonfrontowane z niesprzyjającymi warunkami otoczenia. Jednym z podstawowych wskaźników uznawanych powszechnie za miarę: zamożności społeczeństwa, wielkości gospodarki, wzrostu gospodarczego oraz rzeczowego rozwoju państw jest Produkt Krajowy Brutto (PKB). Co naturalne, na indyktor ten wpływa szereg zmiennych. Biorąc pod uwagę stopień internacjonalizacji XXI-wiecznego świata, wręcz nie można nie zwrócić uwagi na rolę, jaką w rozwoju państw (a tym samym ich PKB) odgrywają relacje społeczno-gospodarcze z innymi krajami. Stopień tych interakcji można mierzyć na przykład poprzez określenie poziomu obrotów handlu zagranicznego między danymi państwami.

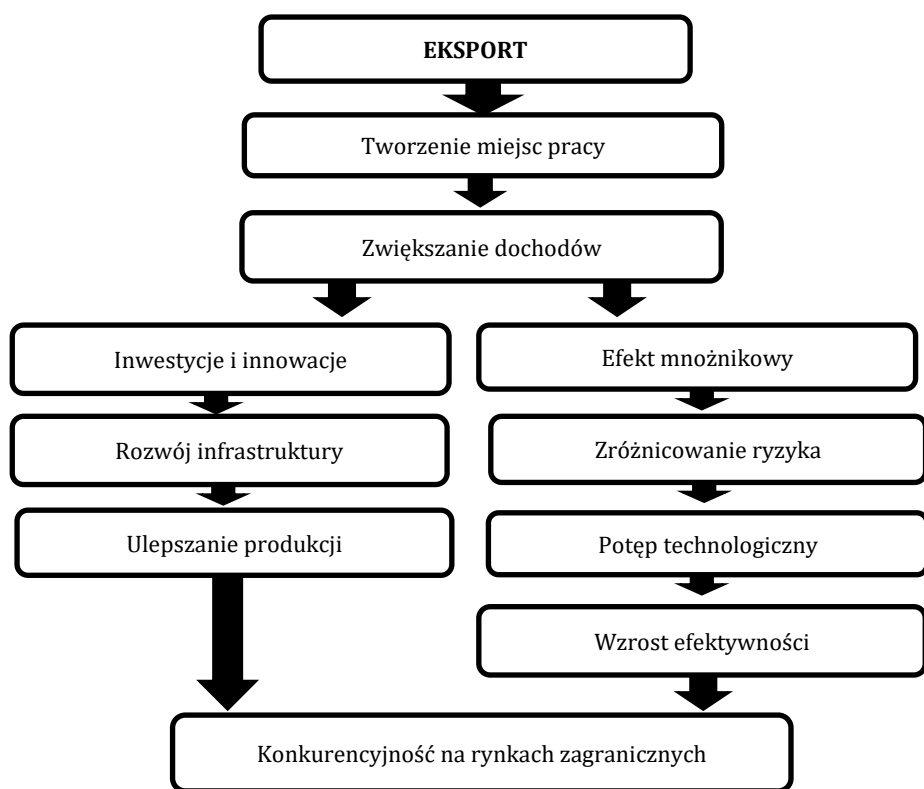
Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie obrotów handlu zagranicznego Polski z krajami sąsiadującymi w odniesieniu do poziomu Produktu Krajowego Brutto Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2018-2023. Opracowanie to ma charakter teoretyczno-empiryczny. Treści w nim zawarte powstały w oparciu o zastosowanie metody studiów literaturowych oraz przeprowadzenie własnych analiz dotyczących poziomu PKB Polski, a także eksportu, importu oraz salda obrotów towarowych Rzeczypospolitej Polskiej z krajami sąsiadującymi w latach 2018-2023.

1. Znaczenie handlu zagranicznego w gospodarce państwa

Handel zagraniczny definiowany jest jako odpłatna wymiana towarów lub usług z partnerami, posiadającymi stałą siedzibę poza granicami celnymi państwa. Jego podstawowymi formami są import i eksport¹. Import jest to zakup towarów za granicą unii celnej, w celu ich późniejszego wykorzystania na rynku krajowym. Z kolei eksport w ogólnym znaczeniu odnosi się do wywozu towarów rodzimych za granicę, w celu ich sprzedaży oraz świadczenia usług cudzoziemcom [5, s. 78, 112]. W kontekście prowadzonych badań pojęcie importu i eksportu stanowi określenie wymiany pomiędzy Polską a sąsiadami nienależącymi do Unii Europejskiej (Białoruś, Ukraina, Rosja). Z kolei handel wśród pozostałych państw będących w związku gospodarczo-politycznym nazywany jest nabyciem i dostawą wewnątrzspółnotową [12, s. 63-64; 18, s. 15]. Czynnikiem wpływającym na rozwój państw jest niewątpliwie wymiana towarowa [17, s. 257-260]. Nawet w czasach obecnych nie istnieją państwa samowystarczalne; co więcej, te najbardziej rozwinięte zainteresowane są współpracą z pozostałymi. Należy bowiem zauważyć, że obroty handlu zagranicznego wpływają na wiele mierników ekonomicznych, w tym na przykład na poziom: produkcji, zatrudnienia, dochodu narodo-

¹ Wyróżnia się także: handel tranzytowy, obrót uszlachetniający i reparacyjny, obrót licencjami i know-how, franchising, leasing, transakcje związane, kompensacyjne i barterowe, inwestycje bezpośrednie oraz obrót projektami inwestycyjnymi.

wego czy saldo obrotów handlowych. Eksport i import stanowią istotne źródło przychodów i wydatków dla gospodarki narodowej. Poprzez eksport kraje zwiększają dochody narodowe, generują miejsca pracy oraz pobudzają wzrost gospodarczy. Z kolei import umożliwia dostęp do różnorodnych dóbr i usług, które mogą być niedostępne lub droższe na rynku krajowym, co przyczynia się do zwiększenia dobrobytu i konkurencyjności gospodarki [13, s. 10-13]. Działaniem zmierzającym do pobudzenia wzrostu społeczno-gospodarczego w każdym kraju jest dążenie do zwiększania eksportu. Jest on bowiem w większym stopniu niż import determinantą wpływającą na podwyższenie zatrudnienia i dochodów ludności [16, s. 400].

Ryc. 1. Wpływ eksportu na gospodarkę narodową

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [19, s. 11-12; 9, s. 57-60; 14, s. 54].

Przedstawione na rysunku 1 relacje między eksportem a gospodarką narodową ukazują istotny wpływ eksportu na zatrudnienie i dochody społeczeństwa. Zwiększenie eksportu przyczynia się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz wzrostu dochodów, generując efekt mnożnikowy, który dodatkowo stymuluje wydatki konsumpcyjne i inwestycyjne. W rezultacie eksport

może działać jako silny katalizator długoterminowego wzrostu gospodarczego, wspierając stabilność dochodów z eksportu i zwiększając ogólny poziom zatrudnienia i przychodów w gospodarce [21, s. 4-6].

Dodatkowo, popyt generowany wskutek eksportu pozwala państwom wykorzystać globalne możliwości handlowe. W państwach rozwijających się, gdzie popyt krajowy może być ograniczony, eksport staje się kluczowym czynnikiem przyczyniającym się do wzrostu Produktu Krajowego Brutto (PKB) [16, s. 694]. Niemniej jednak wiele państw boryka się z asymetrią wynikającą z niestabilnego popytu globalnego, co czyni je podatnymi na wahania na rynkach eksportowych [8, s. 1-2]. W związku z tym dywersyfikacja eksportu² staje się istotnym narzędziem łagodzenia potencjalnych niepowodzeń. Zwiększenie dywersyfikacji w eksporcie jest czynnikiem stymulującym poprawę produktywności firm krajowych w porównaniu z konkurentami zagranicznymi (w produkcji istniejących dóbr oraz rozwój i wprowadzanie na rynek nowych produktów) [7, s. 24; 9, s. 60]. Ponadto, integracja z międzynarodowymi rynkami może sprzyjać między innymi transferowi technologii i innowacji oraz rozwojowi przemysłu [22, s. 2-3].

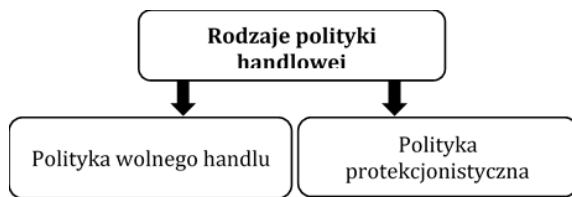
Handel zagraniczny prowadzi do podziału i specjalizacji pracy na poziomie światowym. Przykładowo, kraje posiadające zasoby naturalne eksportują surowce, aby w późniejszym czasie importować produkt gotowy z państwa, które posiada wykwalifikowaną siłę roboczą, mającą pożądane kompetencje [6, s. 175-180]. Skutkiem takiego działania jest uniknięcie zaprzepaszczenia zasobów i ich maksymalne wykorzystanie (przynoszące zwroty). Inna kwestia dotyczy konkurencyjności krajowego rynku eksportu. Konieczność ta stawia przed narodami dodatkowe wyzwania (zwłaszcza w obliczu globalnej konkurencji), jakie generują globalizacja i przyspieszenie handlu transgranicznego. Osiągnięciu sukcesu w dywersyfikacji eksportu służy konkurencyjność produktu na rynku światowym [8, s. 1-3]. W tym kontekście wręcz nie można pominąć koncepcji Michaela Portera dotyczącej „przewagi konkurencyjnej”. Sugeruje ona, że zdolność kraju do konkurencyjnego wykorzystania swoich zasobów na rynku globalnym jest kluczowym czynnikiem determinującym jego przewagę. Przywołany badacz twierdzi, iż interwencja rządu może być konieczna do stworzenia dominacji w sektorach wzrostu. Strategia eksportowa staje się istotnym elementem służącym poprawie konkurencyjności krajowej gospodarki na arenie międzynarodowej [13, s. 166-170].

---

² Dywersyfikacja eksportu – działanie podejmowane w ramach strategii handlowej danego państwa. Polega na rozszerzaniu zakresu produktów lub usług eksportowanych przez kraj, poprzez zwiększanie różnorodności eksportu, np. rozwijanie nowych gałęzi przemysłu, zwiększanie obecności na rynkach zagranicznych. Dywersyfikacja eksportu może wpływać na długoterminowy wzrost gospodarczy.

2. Polityka handlowa państw uczestniczących w zagranicznej wymianie towarowej

Realizując zadania związane z handlem zagranicznym, kraje stosują odpowiednie narzędzia, które służą osiągnięciu zamierzonych rezultatów. Nazywane jest to prowadzeniem polityki handlowej, poprzez którą należy rozumieć celowe oddziaływanie państwa na wymianę gospodarczą z potencjalnymi partnerami [26, s. 373]. W ogólnym zamyśle polityka handlowa pełni funkcję ochrony krajowej produkcji i zatrudnienia. Jej celami są przede wszystkim: wzrost eksportu i udziału państwa w handlu światowym, pozyskiwanie inwestycji bezpośrednich oraz równowaga płatnicza. Wyróżnia się dwa podstawowe rodzaje polityki handlowej. Zostały one umieszczone na rysunku 2.

Ryc. 2. Podstawowe rodzaje polityki handlowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [18, s. 87-88].

Koncepcja wolnego handlu opiera się na zasadzie minimalizacji ograniczeń barier handlowych między krajami. Polega na swobodzie w przepływie towarów i usług między państwami, bez konieczności nakładania ceł i ograniczeń administracyjnych. Idea wolnego handlu dąży do stworzenia korzystnego środowiska dla międzynarodowej wymiany, sprzyjając wzrostowi gospodarczemu, konkurencyjności oraz zaspokojeniu potrzeb konsumenckich na rynku światowym [13, s. 11-15]. Po przeciwnej stronie znajduje się z kolei polityka protekcyjizmu, która zakłada stosowanie środków i narzędzi (ceł, regulacji – dążąc do ograniczenia importu), mających na celu ochronę rodzimej produkcji poprzez narzucanie barier handlowych na importowane towary i usługi. Celem protekcyjizmu jest zmniejszenie konkurencji z zagranicy oraz krajowe utrzymanie miejsc pracy [22, s. 106-110]. W praktyce jednak koncepcje te nie mają dosłownego odzwierciedlenia. Państwa nie realizują w czystej postaci założeń wolnego handlu ani protekcyjizmu. Nie oznacza to, że pozostają one jedynie teorią. Poszczególne gospodarki zbliżają się do jednej bądź drugiej koncepcji.

Polityka handlowa państw uczestniczących w międzynarodowej wymianie towarowej ma istotny wpływ na PKB [2, s. 182-184]. Decyzje dotyczące

stawek cła, umów handlowych czy regulacji eksportowych mogą stanowić bezpośrednią konsekwencję dla wielkości i dynamiki tego miernika [10, s. 20; 11, s. 20-21]. Otwarcie na międzynarodową wymianę towarową poprzez obniżenie barier handlowych może z kolei prowadzić do zwiększenia eksportu i importu [1, s. 14-15; 20]. Handel zagraniczny Polski z krajami sąsiadującymi oraz członkostwo w Unii Europejskiej przyczynia się do ograniczenia barier handlowych, ze względu na wspólny rynek eliminujący pewne ograniczenia handlowe [22, s. 115-117]. Aspekt ten przyczynia się do wzrostu PKB ze względu na dostęp do większej liczby rynków zbytu oraz możliwość korzystania z niedostępnych surowców lub produktów [22, s. 74-76].

3. Metodyka badawcza

Rozważania podejmowane w artykule mają charakter teoretyczno-empiryczny. Przedmiot badań stanowi analiza handlu zagranicznego Polski z krajami sąsiednimi w latach 2018-2023 i poziomu PKB Rzeczypospolitej Polskiej w kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej. Celem opracowania jest przedstawienie obrotów handlu zagranicznego Polski z krajami sąsiadującymi w odniesieniu do poziomu Produktu Krajowego Brutto Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2018-2023. Aby zrealizować wskazany cel postawiono następujące pytania badawcze:

1. Jak zmieniały się obroty handlowe Rzeczypospolitej Polskiej z krajami sąsiadującymi w latach 2018-2023?
2. Jakie czynniki determinują zmiany w strukturze handlu zagranicznego Rzeczypospolitej Polskiej z sąsiadami w badanym okresie?
3. Jak w badanym okresie kształtowała się wielkość PKB Rzeczypospolitej Polskiej?
4. Jaka była dynamika zmian obrotów handlu zagranicznego Polski z krajami sąsiadującymi w odniesieniu do PKB kraju?

Część teoretyczna opracowania powstała przede wszystkim w oparciu o zastosowanie metody studiów literaturowych. W części empirycznej dokonano analizy danych wtórnych, dotyczących wysokości: Produktu Krajowego Brutto Rzeczypospolitej Polskiej, eksportu, importu i salda obrotów Polski z krajami sąsiadującymi. Ponadto, w oparciu o zgromadzone dane, dokonano ich analizy przyrostowej, obejmującej badanie dynamiki i tempa zmian wyżej wskazanych wielkości.

4. Handel zagraniczny Rzeczypospolitej Polskiej z krajami sąsiadującymi w latach 2018–2023

W latach 2018-2023 handel zagraniczny Polski ulegał dynamicznym zmianom pod wpływem różnorodnych zdarzeń i okoliczności – zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Na kształtowanie się tego procesu oddziaływały czynniki strukturalne, polityczne oraz koniunkturalne. Istotne zmiany w zakresie handlu zagranicznego Polski miały miejsce wskutek wydarzeń, które znacząco wpłynęły na globalną gospodarkę. Jednym z kluczowych momentów był wybuch wojny rosyjsko-ukraińskiej w 2022 roku. Miał on niebagatelne konsekwencje dla sytuacji geopolitycznej regionu i handlu zagranicznego Polski – zwłaszcza w kontekście relacji z Rosją i Ukrainą.

W kolejnych latach Polska dostosowywała swoją politykę handlową do zmieniających się warunków globalnych – w tym do nowych realiów handlowych oraz politycznych panujących w regionie. W tym kontekście istotne jest zbadanie, w jaki sposób wydarzenia te wpłynęły na handel zagraniczny Polski z krajami sąsiadującymi w latach 2018-2023. W tabelach 1-3 przedstawiono kolejno: wartość importu, eksportu oraz saldo obrotów towarowych Polski z krajami sąsiadującymi w latach 2018-2023.

Tabela 1. Wartość importu towarów Polski z krajami sąsiadującymi w latach 2018–2023

Rok	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kraj	wartości w mld zł					
Niemcy	218,94	222,80	222,12	276,70	345,32	308,16
Czechy	33,42	33,94	32,30	41,73	52,37	98,84
Słowacja	17,51	18,25	18,69	24,89	26,56	23,86
Ukraina	10,87	11,70	11,48	19,40	28,07	20,26
Białoruś	5,19	5,11	4,53	6,65	4,84	2,08
Litwa	7,98	8,38	6,67	9,68	18,30	14,24
Rosja	69,29	62,11	45,06	77,78	72,03	11,30
Sąsiedzi ogółem	363,20	362,29	340,85	456,82	547,51	478,76

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych SWAiD [4].

Wartość importu towarów z Niemiec, Czech, Słowacji, Ukrainy i Litwy systematycznie rosła w badanym okresie. Odnotowano jednak niewielki spadek w roku 2020, na który wpływ miała między innymi pandemia Covid-19. W 2022 roku wartość importu z Białorusi i Rosji znacząco spadła, co jest skutkiem zaostrzenia się relacji polityczno-gospodarczych między tymi państwami. Na powiązania handlowe z Białorusią oddziaływały również wydarzenia związane z kryzysem migracyjnym rozpoczętym w 2021 roku. Zjawi-

sko drastycznego spadku wartości importu z Rosji w roku 2023 jest zgodne z oczekiwanymi skutkami wojny rosyjsko-ukraińskiej i sankcjami gospodarczymi nałożonymi na Rosję przez pozostałe państwa.

Tabela 2. Wartość eksportu towarów Polski z krajami sąsiadującymi w latach 2018–2023

Rok	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kraj	wartości w mld zł					
Niemcy	268,38	283,85	307,68	378,40	450,90	448,28
Czechy	60,65	62,68	62,26	77,83	107,04	100,62
Słowacja	24,64	26,69	26,63	33,79	46,97	43,71
Ukraina	18,95	21,38	23,30	28,66	46,97	51,67
Białoruś	6,13	7,36	7,11	8,04	8,56	12,39
Litwa	14,30	15,59	15,96	22,05	28,63	26,14
Rosja	28,80	31,94	31,71	36,54	22,31	16,69
Sąsiedzi ogółem	421,86	449,49	474,65	585,32	711,39	699,50

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych SWAiD [4].

Wartość eksportu towarów do krajów sąsiadujących – Niemiec, Czech, Słowacji, Ukrainy, Białorusi i Litwy zwiększała swoją wartość w badanym okresie. Eksport towarów do krajów Unii Europejskiej (Niemiec, Czech, Słowacji, Litwy) utrzymywał się na stosunkowo wysokim poziomie, co potwierdza znaczącą rolę partnerstwa z Unią Europejską (UE) dla polskiej gospodarki. Szczególnie zauważalny i znaczący wzrost (zarówno importu, jak i eksportu) wśród krajów sąsiadujących obserwuje się z Niemcami. W ciągu sześciu lat opisywanego okresu zarówno wolumen handlu z tym państwem – jak i jego relatywne znaczenie jako partnera handlowego – zauważalnie wzrosły. Przyczyn tego pozytywnego trendu należy upatrywać we wzroście PKB – rozwój gospodarczy jednego kraju może wpływać na jego relacje handlowe z innymi krajami, szczególnie jeśli istnieją podobne czynniki, np. sąsiednie granice państw, wspólne członkostwo w UE [25, s. 101].

Do końca 2022 roku saldo obrotów towarowych Polski z Rosją pozostało ujemne. Zjawisko to świadczy o wyższym imporcie niż eksporcie w badanym horyzoncie czasowym. Zauważyć jednak należy, że w roku 2023 na skutek drastycznego zmniejszenia importu (z poziomu nieco ponad 72 mld zł do 11,3 mld zł) przy jednoczesnym spadku eksportu o około 5,6 mld zł saldo wykazało wartość dodatnią, wynoszącą 5,39 mld zł. Zjawisko to było więc bezpośrednim następstwem agresji Rosji na Ukrainę. W przypadku pozostałych sąsiadów wartość eksportu nieustannie przewyższała import, co świadczy o zrównoważonym bilansie handlowym. Wyniki te ukazały, że Polska prowadziła aktywną działalność eksportową z sąsiadami, przynoszącą

dotądnie saldo handlowe. Ponadto są dowodem na stabilność relacji handlowych i konkurencyjność polskich produktów.

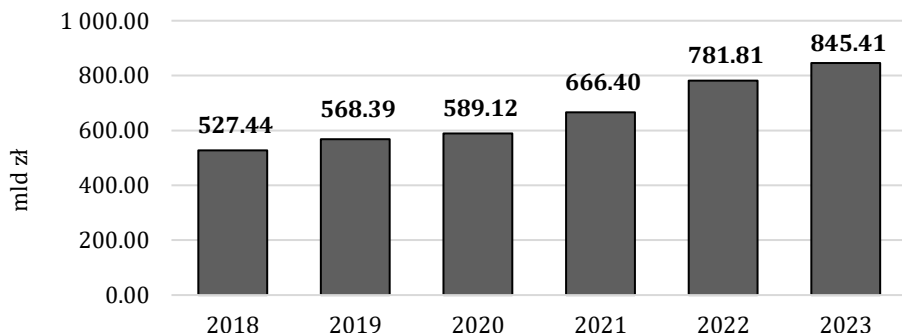
Tabela 3. Saldo obrotów towarowych Polski z krajami sąsiadującymi w latach 2018–2023

Rok	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kraj	wartości w mld zł					
Niemcy	49,44	61,06	85,55	101,71	105,57	140,12
Czechy	27,23	28,74	29,96	36,10	54,67	1,78
Słowacja	7,14	8,44	7,94	8,90	20,41	19,85
Ukraina	8,08	9,68	11,82	9,26	18,90	31,40
Białoruś	0,95	2,25	2,58	1,39	3,72	10,31
Litwa	6,32	7,21	9,29	12,37	10,32	11,89
Rosja	-40,49	-30,17	-13,35	-41,24	-49,72	5,39
Sąsiedzi ogółem	58,66	87,20	133,80	128,50	163,88	220,74

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych SWAiD [4].

5. Handel zagraniczny Polski z krajami sąsiednimi a wielkość Produktu Krajowego Brutto

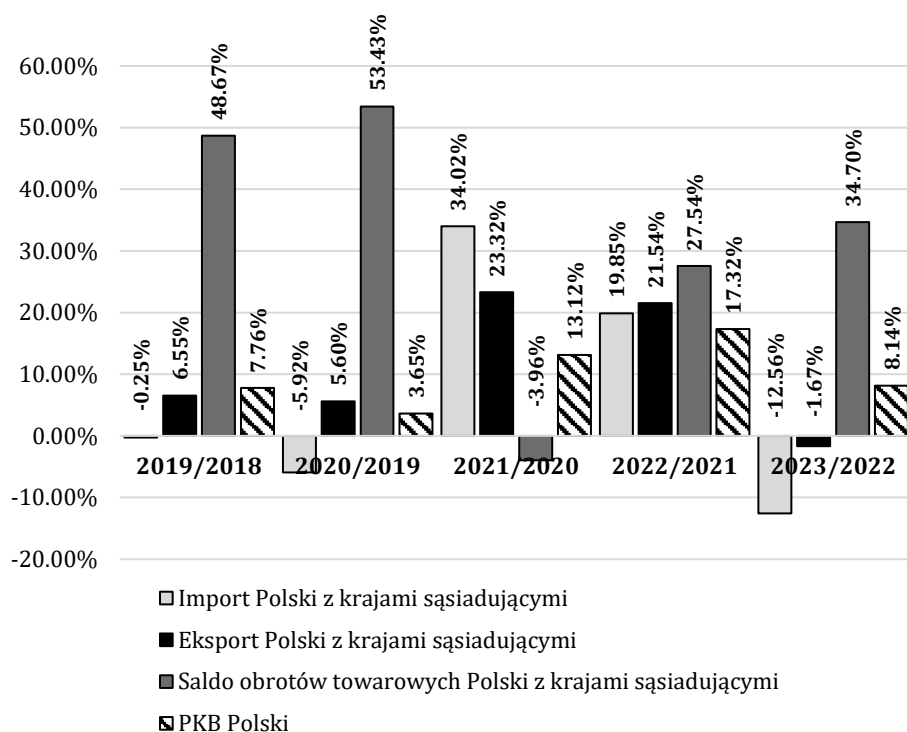
Handel zagraniczny odgrywa istotną rolę w kształtowaniu gospodarki narodowej poprzez wpływ na: produkcję, zatrudnienie, inwestycje oraz bilans handlowy. Badanie zależności między handlem zagranicznym a PKB Polski pozwala określić, w jaki sposób eksport i import wpływają na wielkość produkcji krajowej. Wzrost eksportu może przyczynić się do zwiększenia produkcji i zatrudnienia w sektorach eksportowych, co w efekcie sprzyja wzrostowi PKB. Rysunek 3 przedstawia wartość PKB Polski w latach 2018–2023.

Ryc. 3. Wartość PKB Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2018–2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych GUS [3].

Wartość PKB Polski nieustannie rosła w badanym okresie, co świadczy o wzroście aktywności gospodarczej kraju. Przyspieszony wzrost w ostatnich badanych latach wynika z różnych czynników, w tym między innymi wzrostu inwestycji czy eksportu. Z punktu widzenia tematyki niniejszego opracowania słuszne wydaje się być zestawienie ze sobą dynamiki zmian eksportu, importu, salda obrotów towarowych Polski z krajami sąsiadującymi oraz PKB Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2018-2023. Relacje te zaprezentowano na rysunkach 4-5.

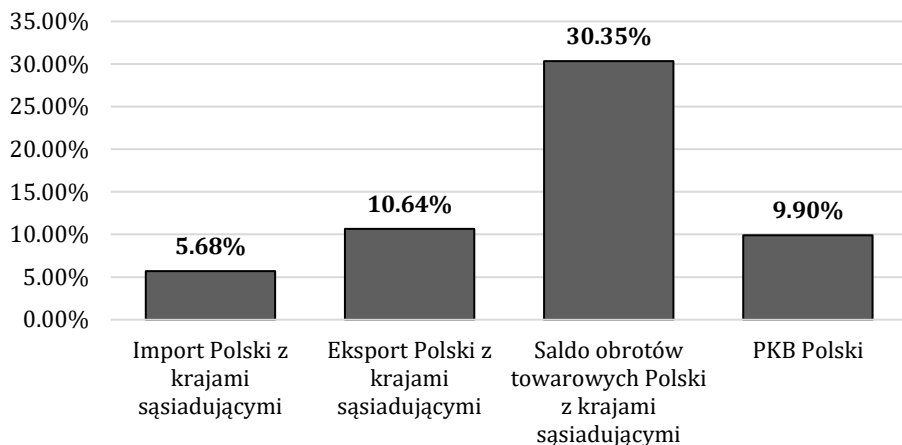

Ryc. 4. Przyrosty względne łańcuchowe wskaźników handlu zagranicznego Polski z krajami sąsiadującymi i PKB Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2018-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie rysunku 3 i tabel 1-3.

Jak wynika z przedstawionych na rysunku 4 informacji, w okresie objętym analizą nieustannie rosnącemu poziomowi Produktu Krajowego Brutto Rzeczypospolitej Polskiej towarzyszyły liczne modyfikacje wysokości wskaźników handlu zagranicznego Polski z krajami sąsiadującymi. Nie cechowały się one jednak żadnym stałym trendem. W przypadku salda obrotów towarowych do roku 2020 (włącznie) systematycznie wzrastała różnica między wartością eksportu a importu prowadzonego przez Polskę z jej sąsiadami. Zjawisko to świadczy o utrzymywaniu nadwyżki handlowej przez

opisywane państwo w relacjach z jego sąsiadami, co interpretować należy jako pozytywne i pożądane zjawisko. Co prawda, w roku 2021 odnotowano niewielki spadek analizowanego wskaźnika, jednak w dwóch następnych latach ponownie cechował się on dynamiczną tendencją wzrostową. W kontekście zmiennych determinujących poziom salda obrotów towarowych (tj. eksportu i importu) w rozpatrywanym czasie nie zaobserwowano stałego kierunku rozwoju tych indyktorów. Bo choć do roku 2022 notowano systematyczną progresję eksportu, to w roku 2023 w stosunku do poprzedzającego okresu miara ta nieznacznie (o 1,67%) zmniejszyła swoją wartość. Jeśli zaś chodzi o import, to w latach 2019-2020 następowały jego spadki, w dwóch kolejnych (tj. 2021-2022) – wzrosty, a w ostatnim roku objętym analizą ponownie zmniejszyła się wartość towarów zakupionych przez Polskę u krajów z nią sąsiadujących.

Ryc. 5. Porównanie średniookresowego tempa zmian wskaźników handlu zagranicznego Polski z krajami sąsiadującymi oraz PKB Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2018-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie rysunku 4.

Mimo najczęstszego występowania modyfikacji kierunków zmian importu Polski z krajami sąsiadującymi wielkość ta w latach 2018-2023 cechowała się najmniejszym średniookresowym tempem zmian (5,68%). Związane to było z niewielkimi różnicami wartości nominalnych tej miary w poszczególnych latach. Analogicznie jak import, tak i inne opisywane w niniejszym fragmencie artykułu miary, tj. eksport, saldo obrotów towarowych Polski z sąsiadami oraz PKB Rzeczypospolitej Polskiej w okresie objętym analizą średniorocznie z roku na rok wzrastały odpowiednio o 10,64%, 30,35% oraz 9,90%. Nie ulega zatem wątpliwości, iż prowadzenie polityki handlowej z innymi krajami jest istotnym obszarem funkcjonowania i rozwoju pań-

stwa. Jak bowiem wynika z przeprowadzonych badań, średniorocznym przyrostom wskaźników handlu zagranicznego Polski z krajami sąsiadującymi towarzyszył systematyczny i dynamiczny wzrost PKB.

Podsumowanie

Relacje społeczno-gospodarcze z partnerami zagranicznymi stanowią ważny aspekt funkcjonowania współczesnych państw. Racjonalne prowadzenie polityki zagranicznej przekłada się nie tylko na poziom bezpieczeństwa kraju, ale i na rozwój jego koniunktury, który odzwierciedla między innymi wielkość Produktu Krajowego Brutto.

Przeprowadzone analizy wykazały, iż spośród krajów sąsiadujących z Polską zdecydowanie najważniejszym jej partnerem handlowym w dalszym ciągu pozostają Niemcy. Rozpatrując tematykę badań w kontekście wojny w Ukrainie, zauważyć należy, że w latach 2022-2023 odnotowano wyraźny spadek eksportu, importu, a tym samym i salda obrotów towarowych Polski z Rosją. Było to wynikiową sankcji nałożonych na państwo-agresora.

Analizując jednak otrzymane rezultaty wśród ogółu krajów sąsiadujących z Polską, można zauważyć, że w rozpatrywanym okresie do 2020 roku zauważalny był stały wzrost salda obrotów towarowych Rzeczypospolitej Polskiej z sąsiadami. W 2021 roku – na skutek pandemii koronawirusa i towarzyszących jej restrykcji (w tym między innymi zamknięciu krajowych gospodarek) – miara ta nieznacznie spadła, by w dwóch kolejnych latach osiągnąć wyniki świadczące o prowadzeniu aktywnej polityki handlowej z krajami sąsiadującymi, objawiającej się znaczącą i wciąż rosnącą nadwyżką eksportu nad importem. Zjawisku temu towarzyszyła także nieustanna progresja PKB Polski.

W toku przeprowadzonych badań wykazano, iż w okresie objętym analizą rozpatrywane wskaźniki handlu zagranicznego Polski z krajami sąsiadującymi (eksport, import i saldo obrotów towarowych) oraz Produkt Krajowy Brutto Rzeczypospolitej Polskiej cechowały się średnioroczną progresją. Współistnienie tych dwóch zjawisk nie jest bynajmniej kwestią przypadku. Należy bowiem pamiętać, iż eksport oraz import stanowią istotne komponenty wskazanej miary rozwoju społeczeństwa. W związku z tym niejako naturalnie (z istoty ich natury) oddziałują one na poziom PKB. I choć autorki artykułu skoncentrowały się na zbadaniu relacji między obrotami handlu zagranicznego Polski wyłącznie z krajami sąsiednimi a całkowitym poziomem PKB Rzeczypospolitej Polskiej, to otrzymane rezultaty nie negują wysnutej konkluzji, jednocześnie potwierdzając, iż relacje handlowe z państwami regionu (sąsiadami) implikują stopień rozwoju danego państwa i jego społeczeństwa.

Literatura

- [1] Albaum G., Duerr E., *International Marketing and Export Management*, Financial Times Prentice Hall, Harlow 2011.
- [2] Balassa B., *Exports and Economic Growth: Further Evidence*, „Journal of Development Economics” 1978, no. 5, s. 182– 189.
- [3] Baza danych GUS, <https://stat.gov.pl/banki-i-bazy-danych/>.
- [4] Baza danych SWAiD, http://swaid.stat.gov.pl/HandelZagraniczny_dashboards/Raporty_predefiniowane/RAP_SWAID_HZ_3_13.aspx.
- [5] Białecki K., Januszkiewicz W., Cręziak L., *Leksykon handlu zagranicznego*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne S.A., Warszawa 2007.
- [6] Carayannis E.G., Samara E.T., Bakouros Y.L., *Innovation and Entrepreneurship. Theory, Policy and Practice*, Springer, London 2015.
- [7] Cieślak A., Krzywa przedmiotowej dywersyfikacji eksportu w świetle modelu ricardiańskiego, „Gospodarka narodowa” 2017, nr 2, s. 5– 27.
- [8] Hesse H., *Export Diversification and Economic Growth*, Washington 2008.
- [9] Hesse H., *Export Diversification and Economic Growth*, in: *Breaking into new markets. Emergencing lessons for export diversification*, eds. R. Newfarmer, W. Shaw, P. Walkenhorst, The World Bank, Washington 2009, s. 55– 80.
- [10] Hossain A., *Internship Report on „Foreign Exchange&Foreign Trade: Problems&Prospects”*, Stamford University Bangladesh, Bangladesh 2013.
- [11] Johnson T., *Export/import Procedures and Documentation*, Amacon, New York 2002.
- [12] Lima J., Alvarez M., Cracau D., *Manual on foreign trade and trade policy. Basics, classifications and indicators of trade patterns and trade dynamics*, Santiago 2016.
- [13] Meji’a J.F., *Export Diversification and Economic Growth. An Analysis of Colombia’s Export Competitiveness in the European Union’s Market*, Physica- Verlag HD, Heidelberg 2011.
- [14] Misztal P., *Dywersyfikacja i koncentracja eksportu a wzrost gospodarczy w Polsce w okresie 1995–2009*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Nauk Ekonomicznych” 2011, nr 15, s. 51-68.
- [15] Misztal P., *Koncentracja towarowa eksportu a wzrost gospodarczy w krajach Unii Europejskiej*, „Ekonomista” 2011, nr 5, s. 691– 708.
- [16] Rakowski W., *Partnerzy handlu zagranicznego Polski*, „Rocznik Towarzystwa Naukowego Płockiego” 2018, nr 10, s. 399– 413.
- [17] Ristanović V., Stevanović A., *Export of agricultural products from Serbia to the EU panel gravity model*, „Economics of Agriculture” 2022, no. 69, s. 257– 268.
- [18] Rymarczyk J., *Handel zagraniczny. Organizacja i technika*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2005.

- [19] Sannasse R.V., Seetanah B., Lamport M.J., Export diversification and economic growth: The case of Mauritius, w: *Connecting to Global Markets*, eds. M. Jansen, M. Sadni Jallab, M. Smeets, World Trade Organization, Switzerland 2014.
- [20] Share of International Trade in GDP, <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/factbook-2015en.pdf?expires=1708502967&id=id&ac-cname=guest&checksum=6A361A9F83C7651176F4294A5A169E69>.
- [21] Taspinar A., Causal Relationship Between Export and Economic Growth. The Poland and Sweden Case, Halmstad University, Sweden 2010.
- [22] Thompson H., *International Economics. Global Markets and Competition*, World Scientific Publishing, London 2006.
- [23] Upton G., Brawn D., *Data Analysis. A gentle introduction for future data scientists*, Oxford University Press, Oxford 2023.
- [24] Wilczewski N., Analysis of the Foreign Trade in Germany Based on the Assumptions of the Gravity Model of Trade – a Federal and Federal State Level Perspective, Warsaw 2022.
- [25] Wilkowski A., O współczynniku korelacji, w: *Ekonometria. Zastosowanie matematyki w ekonomii*, red. J. Łyko, Wrocław 2009, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, s. 191– 198.
- [26] Żebrowska I., Polityka handlowa po wejściu Polski do Unii Europejskiej, „Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego” 2008, nr 12, s. 373– 396.

The foreign trade turnover of the Republic of Poland with its neighboring countries, compared to the size of GDP between 2018–2023

Summary: Trade relations with other countries are an important aspect of the development of modern countries. The subject of this article is the analysis of Polish foreign trade with neighboring countries between 2018-2023. It also evaluates the GDP of the Republic of Poland in the context of the Russian-Ukraine war. This study is of both an empirical and theoretical nature. The aim of this article is to present Poland's foreign trade turnover with neighboring countries about the level of the Gross Domestic Product of the Republic of Poland in the years 2018-2023. The theoretical part of the study consists of the literature study method, whereas the empirical part was constructed based on own analysis of measures such as GDP, exports, imports, and the trade balance between Poland and neighboring nations. In the course of the research, the authors also determined the chain relative increases and the medium-period tempo of change of the analyzed values. The data used within the research is secondary in nature, with the main source being publications from the Central Statistical Office. The results obtained through the conducted research procedure indicate that the foreign trade turnover of the Republic of Poland with neighboring countries implies the level of development of the country and its society measured by the size of GDP.

Keywords: exports, imports, foreign trade turnover, Gross Domestic Product.